

ції. Тому досягнення позитивних результатів від НІС буде забезпечуватись активною мобілізацією зусиль і фінансових ресурсів як з боку державних органів управління, так і зі сторони приватних і колективних суб'єктів господарювання.

Література

1. Концепція розвитку національної інноваційної системи. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 р. № 680-р // Урядовий кур'єр. Документи. – 2009. – № 114. – С. 12–13.
2. Про стимулювання розвитку підприємницької діяльності в умовах світової фінансової кризи. Указ Президента України від 22.06.2009 р. № 466/2009 // Урядовий кур'єр. Документи. – 2009. – № 114. – С. 12.
3. Про концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України. Постанова Верховної Ради України (№ 916-XIV від 13.07.1999 р.) // Відомості ВРУ. – 1999. – № 37. – Ст. 336.
4. Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків. Закон України (№ 991-XIV від 16.07.1999 р.) // Відомості ВРУ. – 1999. – № 40. – Ст. 363.
5. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки. Закон України (№ 2623-III від 11.07.2001 р.) // Відомості ВРУ. – 2001. – № 48. – Ст. 253.
6. Про інноваційну діяльність. Закон України (№ 40-IV від 04.07.2002 р.) // Урядовий кур'єр. Орієнтир. – 2002. – № 143. – С. 1–7.
7. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. Закон України (№ 433-IV від 16.01.2003 р.) // Відомості ВРУ. – 2003. – № 13. – Ст. 93.
8. Про утворення Державного агентства України з інвестицій та інновацій. Указ Президента України від 30.12.2005 р. № 1873/2005 // Урядовий кур'єр. Орієнтир. – 2006. – № 14. – С. 8–10.
9. Інноваційна стратегія українських реформ / Гальчинський А.С., Геєць В.М., Кінах А.К., Семиноженко В.П. – К.: Знання України, 2002. – 336 с.
10. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.І.Федулової. – К.: Основа, 2005. – 552 с.
11. Інноваційний ресурс господарського розвитку: Монографія / за ред. к.е.н. В.П.Мельника. – К.: Об'єднаний ін-т екон. НАН України, 2005. – 363 с.
12. Україна у вимірі економіки знань / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця. – К.: Основа, 2006. – 592 с.
13. Федулова Л.І. Технологічний розвиток економіки України. – К.: Ін-т екон. та прогнозув., 2006. – 627 с.
14. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України. – К.: ННЦ “УАЕ” УААН, 2004. – 428 с.
15. Пріоритети інноваційного розвитку АПК України: наук. доп. / Юзефович А.Е., Крисанов Д.Ф. – К.: Об'єднаний ін-т екон. НАН України, 2005. – 55 с.
16. Крисанов Д.Ф. Інноваційний фактор розвитку харчової промисловості України // Економіка України. – 2007. – № 4. – С. 71–82.
17. Карасик О.М., Крисанов Д.Ф. Фінансування та результативність інноваційної діяльності у харчовій промисловості України // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. Екон. науки. – 2008. – № 2 (20). – С. 68–76.
18. Крисанов Д.Ф. Інноваційна діяльність підприємств харчової промисловості: тенденції і перспективи // Наукові праці Національного університету харчових технологій. Економіка. – 2008. – № 26. – С. 55–59.
19. Інноваційна модель: потрібні системні зміни // Урядовий кур'єр. – 2008. – № 55. – С. 6.
20. Доступно з: gromady.cv.ua
21. Федорчук А. Не тільки пальмова олія // Дзеркало тижня. – 2009. – № 28. – С. 10.
22. Экономика контроля над табаком в Украине с точки зрения общественного здравоохранения. Отчет об исследовании. – К., 2002. – 145 с.
23. Особливості національної інноваційної системи України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://experts.in.ua/baza/analitic/index/php?ELEMENT_ID=11144.

УДК 330.322

С.В. ЗАХАРІН

Державна установа “Інститут економіки та прогнозування НАН України”

ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕГУЛЯТОРІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

У статті проаналізовано стан і умови інвестиційної діяльності в Україні. Визначені основні проблеми формування і реалізації державної інвестиційної політики. Зроблені пропозиції з удосконалення державної інвестиційної політики в умовах загострення економічної кризи.

The article analyses the state and conditions of the investment policy in Ukraine. The main problems in forming and carrying out the state investment policy are defined. Thoughts concerning the improvement of the state investment policy under the conditions of the economic crises are suggested.

Актуальність дослідження. Загострення економічної кризи через “звуження” можливостей акумуляції джерел інвестиційних ресурсів неодмінно призведе до зниження інвестиційної активності корпоративного сектору, що стане причиною нових негативних трендів макроекономічного розвитку.

Аналіз літератури. В останні роки вчені активізували наукові розвідки з питань регулювання фінансування інвестиційної діяльності в економіці України [1–3]. В той же час мають бути розроблені системні пропозиції з удосконалення механізму такого регулювання, з урахуванням негативних макроекономічних тенденцій, глобальних викликів та обмежених можливостей української економіки. Особливо актуальне це питання в контексті розвитку корпоративного сектору, з огляду на те, що саме корпоративні структури, які здатні акумулювати фінансові та інтелектуальні ресурси, визначають траєкторію інвестиційно-інноваційного розвитку держави.

Отже, в умовах загострення економічної кризи необхідне корегування державної інвестиційної політики. Цим визначається актуальність дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є вироблення концептуального підходу з реформування механізму регулювання формування та використання фінансового ресурсу інвестиційної діяльності у корпоративному секторі. Методи, що використовувалися при проведенні дослідження: аналіз і синтез, абстрагування, економіко-статистичний, логічних узагальнень.

Результати дослідження. Розвиток можливостей фінансового ринку України є головним напрямом підвищення ефективності функціонування вітчизняного інвестиційного механізму та наближення обсягів наявних фінансових ресурсів до продуктивного потенціалу їх використання на потреби економічного розвитку. Зокрема, існує потреба розвивати інфраструктуру фінансового ринку [1].

Посилення позитивної ролі держави в інвестиційній сфері української економіки повинне бути націлене на підвищення ефективності державної інвестиційної політики при збереженні ринкових механізмів і стимулювання корпоративних інвестицій [2]. На основі цих інвестицій в пріоритетних сферах економіки повинні створюватися нові підприємства [2, 3].

Фактично інвестиційні ресурси України виснажені і не забезпечують ефективного розширеного відтворення. Зношеність основних фондів у галузях обробної промисловості сягає 59,2 %, підприємства використовують вкрай застарілу матеріально-технічну базу, більшість обігових коштів спрямовуються не на оновлення обладнання, а на його ремонт і підтримання хоча б мінімальної здатності створювати нову вартість. Тож переважна більшість підприємств займається високопродуктивною інвестиційною та інноваційною діяльністю у найближчі роки не зможуть.

Наявні механізми інвестиційної діяльності не здатні вирішити задачу відновлення високотехнологічних основних фондів. Ані фондовий ринок, ані банківська система, ані інвестиційні фонди не виконують своїх функцій по акумулюванню вільних коштів і їхньої трансформації в інвестиції. Великі підприємства обрали шлях самофінансування інвестиційної діяльності, спрямовуючи кошти в основному на підтримку діючих потужностей. Держава фактично припинила підтримувати інвестиційні процеси і зняла із себе відповідальність за розвиток виробництва, а нові ринкові інститути забезпечення розширеного відтворення, насамперед банківська система і фондовий ринок, так і не склалися.

З методологічної точки зору, основною причиною недостатніх обсягів інвестування розвитку високотехнологічних виробництв слід визнати недостатні мотивації інвесторів до реалізації відповідних проектів (тобто, мова йде про порівняно малопривабливий інвестиційний клімат). На жаль, інвестиційний клімат в Україні не можна назвати сприятливим. Він характеризується загальною нестабільністю законодавства, нерозвиненістю інституцій фінансового посередництва, макроекономічними диспропорціями, високою ризикованістю господарської діяльності, недостатнім рівнем захисту прав інвесторів.

Головним інституційним завданням державної інвестиційної політики має стати створення високопривабливого економіко-правового середовища, яке активізує інвестиційний процес на пріоритетних напрямках реального та інфраструктурного секторів економіки.

У цьому контексті доцільно заборонити призупинення дії вимог Законів України щодо пріоритетного фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності при ухваленні бюджетного законодавства. Регулювання інвестиційної активності в окремих галузях може здійснюватись через держконтракт. Ефективним засобом прямого державного регулювання з точки зору залучення приватних інвесторів є часткова участь держави у фінансуванні інвестиційних проектів, які відповідають обраним пріоритетам розвитку.

У Закон “Про інвестиційну діяльність” мають бути внесені зміни в частині усунення суперечностей щодо органів регулювання інвестиційної діяльності та їхніх повноважень, визначення пріоритетних напрямів і механізмів державного стимулювання, організації забезпечення державної підтримки інвестиційної діяльності, встановлення адміністративної відповідальності посадових осіб за порушення порядку одержання та строків видачі інвесторам документів дозвільного характеру встановлених законодавством.

Складність вирішення перелічених завдань зумовлюється тим, що в Україні до цього часу не створено належної системи інвестиційного та інноваційного прогнозування, хоча країна має необхідний для цього кадровий потенціал і методологічне забезпечення [4]. Не виконується належною мірою для потреб інвестиційного розвитку норма вітчизняного законодавства щодо використання методу програмно-цільового управління (зокрема, не ведуться розробки інвестиційного забезпечення науково-технічних програм для реалізації обраних пріоритетів) [5]. У той же час кількість загальнодержавних цільових програм, на виконання яких, в ідеалі, мають бути спрямовані обмежені фінансові, інтелектуальні та трудові ресурси, в різні роки коливається в межах

від 160 до 300, що лише дискредитує саму ідею розробки таких програм. Справді пріоритетних програм має бути 5–7 (в Росії, приміром, – 10 національних проектів), тоді увага і суспільства, і влади, і “третього сектору” до їхньої реалізації буде адекватною.

В складних стратегічно-економічних умовах, викликаних загостренням економічної кризи, провідні держави світу обрали стратегію підтримки високотехнологічного експорту [6, с. 153–166]. Беручи до уваги кращий зарубіжний досвід (Фінляндії, Південної Кореї, Китаю, а також окремих країн СНД – Росії, Казахстану та інших) для забезпечення високої ефективності державних гарантій необхідно спрямовувати їх на оптимізацію діяльності експортерів, передусім, високотехнологічної продукції, а не створювати для них “парникових” і демпінгових умов роботи на світовому ринку, що пригнічує ефективну конкуренцію [7, с. 219–235].

Аналіз попередніх системних наукових розвідок дає змогу зробити узагальнюючий висновок, що в сучасних умовах основними напрямками інвестиційної діяльності держави мають бути:

- контроль над інвестуванням в об’єкти загальнодержавного значення;
- зміна джерел фінансування інвестицій, заміщення бюджетних асигнувань ресурсами приватних інвесторів (корпоративних і індивідуальних), впровадження механізмів державно-приватного партнерства у інвестиційній діяльності;

- перехід на нові організаційні форми і економічні методи управління інвестиційними проектами;
- пріоритетність реалізації проривних інвестиційних проектів, що мають загальнодержавну значимість, швидку окупність, вигідність із погляду створення робочих місць і надходжень “швидких грошей” у бюджет.

Необхідно підготувати проект Закону (або іншого нормативно-правового акту високого рівня), яким би запроваджувався чіткий механізм комплексної експертизи інвестиційних та інноваційних проектів в режимі “єдиного вікна”, а також пропонувалися системні зміни до чинних законодавчих та інших нормативно-правових актів, які б удосконалювали (“полегшували”) механізм розгляду інвестиційних та інноваційних проектів. Доцільно в окремому документі встановити (описати) всі види погоджень та дозволів, які необхідно отримати потенційному інвестору (замовнику) для реалізації інвестиційного або інноваційного проекту (в тому числі в режимі “єдиного вікна”), а також розмір плати (державного мита) за розгляд та вирішення питання, строки його розгляду.

Амортизаційна політика має бути ліберальнішою і включати напрацьовані світовою практикою механізми стимулювання інвестування високотехнологічних виробництв. Йдеться, передусім, про можливість прискореної податкової амортизації для нового та інноваційного обладнання високотехнологічних виробництв.

Потребують подальшого удосконалення правові приписи з питань захисту та правової охорони нетрадиційних (нових) об’єктів інтелектуальної власності. Йдеться про захист комерційної таємниці, прав на топографії інтегральних мікросхем, права на сорти рослин тощо.

Практика більшості країн свідчить, що проголосили здійснення високотехнологічного прориву і формування постіндустріальної економіки, вказує на необхідність реалізації таких складових:

- активну та всебічну підтримку державою, спеціальними та регіональними органами влади новостворених інноваційно-орієнтованих структур та їх потенційних утворювачів (наприклад, у КНР дев’ять найбільших технологічних університетів отримують від держави підвищене фінансування з метою створення технопарків, центрів технічного розвитку та інших інноваційних установ для впровадження та застосування власних і зарубіжних розробок. В країні не припиняється процес створення нових великих технологічних парків);

- розробку альтернативи витоку висококваліфікованих фахівців з країни, оскільки високий рівень “витоку мозків” унеможливує побудову високотехнологічної економіки (приміром, інноваційних успіхів Ірландії базується на використанні “на місці” наявних молодих та висококваліфікованих кадрів шляхом в умовах залучення іноземних інвесторів. Із десяти найбільших світових виробників програмного забезпечення сім мають філії чи дочірні фірми в Ірландії, 10 % іноземних компаній Ірландії працюють у сфері інновацій);

- створення ринкових механізмів, що роблять розвиток науки і впровадження її досягнень економічно вигідними, оскільки інноваційні тенденції не можуть бути сформовані лише централізованим рішенням (наприклад, справжній бум щодо створення наукових та технологічних парків відбувся у США в середині 1980-х, коли Конгрес надав університетам право комерційного використання результатів деяких досліджень. Тоді практика довела, що комерціалізація технологій є найбільш успішною через створення інноваційних дочірніх компаній університетів);

- заохочення прямого співробітництва із закордонними науково-дослідними установами (великий успіх мають спільні китайсько-українські науково-технологічні парки, перші з яких були створені у 2000 р. у провінції Шаньдун та у 2001 р. у місті Цзинань. До роботи в цих установах залучені Національний технічний університет “КПІ”, Херсонський університет та Харківський інститут шовківництва. КНР, визнаючи переваги іноземних кваліфікованих спеціалістів у галузі високих технологій, намагається їх залучати. Також зацікавлені у співробітництві з українськими установами індійські технопарки, які готові надавати матеріальну допомогу розробникам найцікавіших проектів);

- залучення іноземних інвестицій для стимулювання розвитку сфери надризикованого венчурного бізнесу. Формула “високий ризик – високі технології – високий рівень життя” стала гаслом для всіх країн з розвинутою економікою. Бурхливе зростання нових напрямів виробництва, таких, як виробництво персональних комп’ютерів, виявилось можливим переважно за участі венчурних інвестицій. Саме за допомогою венчурного капіталу на базі малих інноваційних компаній утворились відомі фірми – провідні виробники комп’ютерів та програмного забезпечення. (Високий ризик приносить великі здобутки: з першого венчурного фонду Силіконової Долини було інвестовано 3 млн дол., а інвестори отримали майже 90 млн);

– сприяння активному розвитку і функціонуванню малого інноваційного бізнесу, що є мобільнішим, більшою мірою спроможний до оперативної розробки й впровадження нововведень у виробництво (наприклад, невеликі підприємства Силіконової Долини, розвиваючи нові технології, потягнули за собою інші, забезпечуючи їх провідними розробками у різноманітних галузях);

– створення умов сполучення елементів інноваційної інфраструктури та великих наукових і освітніх центрів (ефективність такої політики доведена досвідом китайських технологічних парків, що розташовуються не біля індустріальних зон, а поруч з великими науковими та дослідними центрами, добре інтегрованими в економіку міста чи району).

Головною проблемою реалізації інвестиційно-інноваційного розвитку є розрив між двома важливішими стадіями інновацій – науковими дослідженнями й масовим виробництвом продукції з використанням їх результатів. Однією з найважливіших складових інноваційного процесу та перспективним механізмом економічної стабілізації держави є венчурний бізнес, феномен надактивного розвитку якого в світі пов'язаний з пріоритетним розвитком високотехнологічних та ризикованих галузей [8, с. 108]. Для держави має сенс активно сприяти розвитку венчурного бізнесу, оскільки вигоди, які отримує суспільство від програм підтримки венчурного капіталу, не обмежуються тільки прибутками венчурних інвесторів.

Висновки. Необхідно використовувати відпрацьований світовою практикою досвід регулювання фінансового забезпечення інвестицій (державних і корпоративних). Слід розширити використання методів програмно-цільового управління інвестиційним розвитком. Кількість загальнодержавних цільових програм має бути гранично скорочена. Необхідно усіляко розвивати інфраструктуру фінансового ринку.

Доцільно заборонити призупинення дії вимог законів України щодо пріоритетного фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності при ухваленні бюджетного законодавства.

Перспективи подальших розвідок. Сприяння поліпшенню інвестиційного клімату в Україні буде забезпечуватись через масштабні комплексні заходи щодо поліпшення умов діяльності інвесторів, а також розширення механізмів та інструментів здійснення інвестицій. В цьому напрямку мають проводитися подальші наукові розвідки з означеної проблематики.

Література

1. Ванькович Д.В., Демчишак Н.Б. Аналіз фінансових джерел формування інвестиційних ресурсів в Україні // Фінанси України. – 2007. – № 7. – С. 72–84.
2. Марцин В.С. Стратегія розвитку інвестиційної діяльності в економіці України // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 57–65.
3. Шинкарук Л.В. Інституційні засади капіталоутворення в Україні // Економічна теорія. – 2007. – № 3. – С. 72–85.
4. Проблеми та пріоритети формування інноваційної моделі розвитку економіки України. Наукова доповідь (за ред. Я. Жаліло). – К.: НІСД, 2005. – 24 с.
5. Данько М.С. Визначення науково-технологічних пріоритетів як складова політики економічного зростання // Вісник Інституту економічного прогнозування. – 2002. – № 1. – С. 40–58.
6. Конкурентоспроможність національної економіки / за ред. д-ра екон. наук Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2005. – 582 с.
7. Інвестування української економіки: монографія / за ред. А.І. Сухорукова. – К.: Національний інститут проблем міжнародної безпеки. – 2005. – 440 с.
8. Юркевич О.М. Фінансове забезпечення науково-технічної інноваційної діяльності // Фінанси України. – 2004. – № 6. – С. 106–112.

УДК 338.432

О.В. МОРОЗ, Л.П. РУДА
Вінницький національний технічний університет

ДИНАМІКА ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ВІННИЧНИНИ ПІД ВПЛИВОМ ФАКТОРІВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСІВ

У статті розглянуто вплив інвестиційних та інноваційних процесів на динаміку ефективності сільськогосподарських підприємств Вінницької області. Здійснено аналіз зв'язку між рівнем інвестування в основний капітал сільського господарства та рівнем рентабельності від усієї діяльності сільськогосподарських підприємств Вінниччини.

The article researches the efficiency dynamics of the agricultural enterprises in Vinnytsya oblast. The influence of the investment process on the rate of profitability of the agricultural enterprises in Vinnytsya oblast was analyzed.

Постановка проблеми. Історично сільське господарство займає одне з провідних напрямків в економіці Вінниччини, оскільки, забезпечує виробництво близько 23 % від загального обсягу валової доданої вартості,